

Herinneringskruis 1940 – 1945 van het Nederlandse Rode Kruis

Door B.W. Wagenaar

Groep van een Rode Kruis-medewerker: v.l.n.r.: Medaille van Verdienste in zilver, Herinneringskruis 1939-1940 in zilver, Medaille voor trouwe dienst met jaarteken 'XX', Herinneringskruis 1940-1945, Mobilisatiekruis 1914-1918.

Inleiding

Na afloop van de Tweede Wereldoorlog kwam binnen het Nederlandse Rode Kruis al spoedig het verlenen van onderscheidingen als blijk van erkentelijkheid ter sprake. In een schrijven van het Hoofdbestuur van 8 november 1945 werd o.a. vermeld:

“Het Dagelijks Bestuur ontving gaarne voor 1 januari 1946 van Heeren Kringcommissarissen verslagen van die uitzonderlijke en boven allen lof verheven handelingen en bewijzen van plichtsbetrachting, verricht gedurende den bezettingstijd, door artsen, transportcolonisten, helpsters en functionarissen van afdelingen, behorende tot hun kring, teneinde tot een beoordeeling te geraken, wie in aanmerking komt voor een onderscheiding.

De verrichte handelingen zullen meestal geschied zijn tijdens schermutselingen en gevechten tussen geallieerden en Duitse troepen.

Doch ook een opmerkelijk gedrag na rampen (b.v. bominslag) of zeer bijzondere verdiensten o.a. bij organisatorisch werk zouden wellicht ook voor rapporteren in aanmerking kunnen komen.”

Op 18 juni 1947 verscheen er een nieuw schrijven, onder verwijzing naar een vergadering van 13 juni met het Dagelijks Bestuur en Kringcommissarissen, waarin o.a. werd gesteld:

“inzake de te verlenen onderscheidingen, als blijk van erkentelijkheid voor hetgeen is verricht door de actieve Rode Kruiswerkers dan wel door diegenen die in specifieke Rode Kruisgeest zijn opgetreden gedurende de jaren 1940 tot en met ultimo 1945 (of een gedeelte dezer periode), moge hierbij nog eens nadrukkelijk worden herhaald, dat bij deze uniforme verlening van decoraties wordt uitgegaan van de gedachte, dat een ieder in de bezettingstijd zijn beste krachten heeft ingezet en meer dan zijn normale plicht heeft gedaan.

Naar aanleiding hiervan werd dan ook aan de regering toestemming gevraagd een speciaal “Herinneringskruis 1940-1945” in brons te mogen instellen. Hoewel de betreffende toestemming door den Minister van Oorlog momenteel nog niet kan worden verleend, is er reden om aan te nemen, dat deze binnen afzienbaren tijd zal aftomen.”

Verdere ontwikkelingen

In het jaarverslag van de Algemene Vergadering van 7 augustus 1948 (over 1947) staat o.a.:

“dat de officiële goedkeuring van de Minister van Oorlog binnenkort zal mogen worden verwacht.

Gezien de moeilijke materialen positie, voornamelijk die van emailen, zijn maatregelen genomen om de aanmaak der decoraties vlot te laten verlopen.”

In het jaarverslag van de Algemene Vergadering van 30 juli 1949 (over 1948) staat:

“Herinneringskruis 1940 – 1945

Hoewel het Ministerie van Oorlog reeds medio 1948 de verheugende mededeling verstrekke dat zeer binnenkort aan het Nederlandsche Roode Kruis de officiële toestemming zou worden gegeven om een Herinneringskruis 1940-1945 in te stellen, als blijk van grote erkentelijkheid voor het werk, in Rode Kruis-dienst dan wel in de geest van het Rode Kruis verricht ten tijde van de bezetting, de bevrijdingsstrijd als gedurende de eerste periode van herbouw van het Vaderland, hier en overzee, is het wel zeer teleurstellend te moeten berichten, dat het betreffende Koninklijk Besluit nog niet is afgekondigd.

Het vertrouwen wordt echter uitgesproken, dat dit voor het einde van 1949 zal geschieden.

Aangezien het bekend was met welke moeilijkheden men te kampen heeft bij de vervaardiging van onderscheidings-tekenen en wel speciaal ter verkrijging van het benodigde emaille, werd door het Dagelijks Bestuur, vooruitlopende op het besluit der Regering, de order tot aanmaak dezer kruisen bij 's Rijks Munt in het voorjaar van 1948 reeds geplaatst, teneinde elke verdere vertraging tot een minimum te beperken.”

Het jaarverslag van de Algemene Vergadering van 8 juli 1950 (over 1949) sprak de verlossende woorden:

“Aangezien de lang verbeide (en in 1948 reeds officieus gegeven) toestemming der Regering tot het instellen van een Herinneringskruis 1940-1945 door het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Roode Kruis op zich liet wachten, werd in het verslagjaar enige malen een bespreking gevoerd zowel met de Interdepartementale Adviescommissie in Onderscheidings-aangelegenheden als met enige harer leden om tot de gewenste overeenstemming te komen.

In September j.l. deed zich de gelegenheid voor om bij de Minister van Oorlog persoonlijk te informeren naar de stand van zaken, waarbij er op werd gewezen dat het nog niet verlenen van dit in uitzicht gestelde herinneringskruis voor velen een teleurstelling betekende.

Thans zij echter reeds medegedeeld, hoewel vallende buiten het bestek van het verslag over 1949, dat bij schrijven van de Ministers van Marine en van Oorlog van 21 Maart 1950 goedkeuring werd gehecht aan de instelling door het Nederlandsche Roode Kruis van een Herinneringskruis 1940-1945, welke decoratie bij Besluit van het Dagelijks Bestuur met de kringcommissarissen van 31 Maart daaropvolgende officieel werd ingesteld. Eveneens is toestemming verleend dit ereteken op de uniformen te dragen. (Legerorder no. 137 van 31 Mei 1950)”

Herinneringskruis 1940-1945

Herinneringskruis 1940-1945 van het Nederlandse Roode Kruis

- Voorzijde: Vierarmig Grieks kruis, rood geëmailleerd met verzilverd bronzen omlijsting, in het midden een verzilverd bronzen medaillon met 1940 en 1945 omgeven door een verhoogde rand waarop het omschrift: “HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS”
Tussen de armen een wit metalen krans.
- Keerzijde: glad.
- Materiaal: verzilverd brons
- Afmeting: 40,8 x 40,8 millimeter, met knop en ring.
- Lint: 38 millimeter breed rood lint met twee 5 millimeter brede witte banen.

Gesp: Op het lint kan een zilverkleurige gesp worden gedragen met de tekst: "INDONESIË / 1945-1950". Deze werd ingesteld bij besluit van 31 maart 1950, 'als bewijs van grote erkentelijkheid voor het werk, in Rode Kruis-dienst dan wel in de geest van het Rode Kruis, in Indonesië verricht vanaf de bevrijding tot aan de soevereiniteitsoverdracht, aan hen die door het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Rode Kruis niet te lande zijn opgeleid en/of naar Indonesië zijn uitgezonden.'

Op de gladde achterzijde van de gesp zijn twee opgesoldeerde pinnetjes bevestigd voor bevestiging op het lint. Afmeting gesp: 35,4 x 10,4 millimeter

Miniatuur: afmeting 16,8 x 16,8 millimeter, zilver, eventueel met gesp 16 millimeter breed.

Ontwerp: Mej. G.J.W. Rueb, Den Haag.

Vervaardigd: 's Rijks Munt, Utrecht.

Aantallen: 11.900 – met gesp 2.000

Het Herinneringskruis was verpakt in een pergamijn zakje, afmeting ca. 12 x 7,5

centimeter, met de tekst: "s Rijks Munt – Utrecht"

Het Herinneringskruis met de gesp "Indonesië 1945-1950" was verpakt in een bruin papieren zakje, afmeting ca. 10,7 x 6,6 centimeter, met de tekst: "s RIJKS MUNT / UTRECHT".

Herinneringskruis van het Nederlandse Rode Kruis met gesp "Indonesië 1945-1950"

Bij het Herinneringskruis werd een oorkonde verstrekt, getekend door de voorzitter en de directeur. Deze oorkonde heeft de afmeting van circa 15 x 10 centimeter.

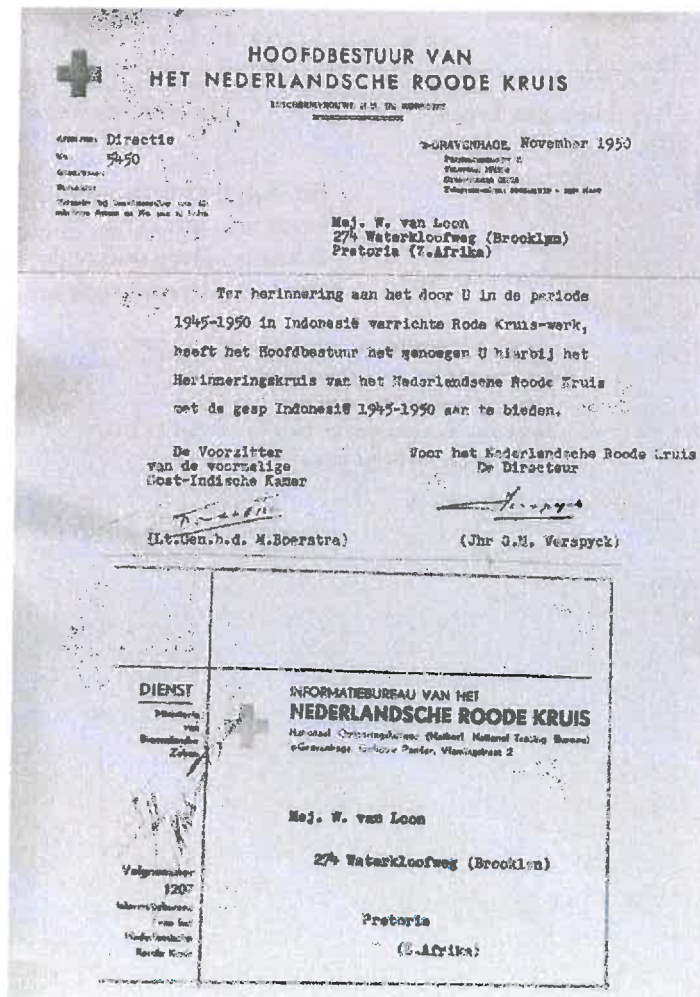

Oorkonde Herinneringskruis 1940-1945 van het Nederlandse Rode Kruis

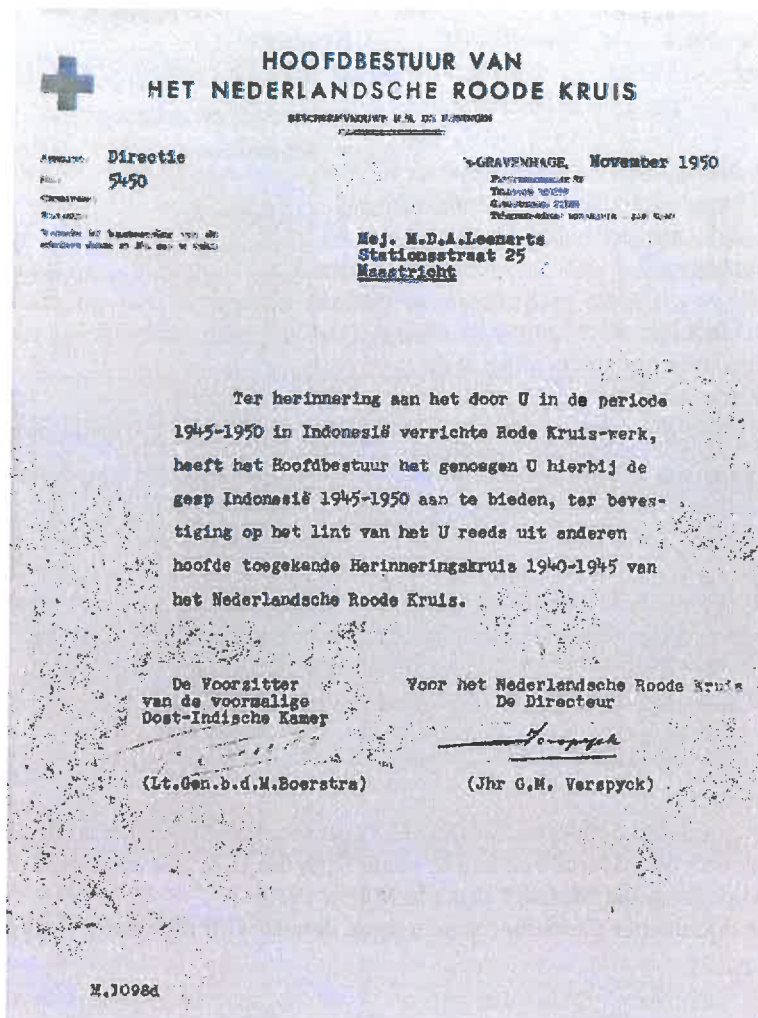

Dat het Herinneringskruis ook postuum kon worden toegekend bewijst deze oorkonde.

Het Herinneringskruis, eventueel met gesp of losse gesp, werd met een begeleidende brief opgestuurd.

Brief met portvrije enveloppe.

Brief behorende bij verzending losse gesp "Indonesië 1945-1950".

Uitlevering

In maart 1948 waren er, naar aanleiding van een offerte van 's Rijks Munt van 10 oktober 1946, reeds 10.000 kruisen besteld waarvan de eerste exemplaren (1.550 stuks) op 21 juni 1949 werden verzonden.

Ernstige vertraging ontstond, daar het gewenste emaille uit Engeland moest komen. De volgende zending kruisen kwam op 1 februari 1950 en daarna werden de overige exemplaren (7.450) verdeeld over de maanden februari, maart en april 1950 uitgeleverd. Naderhand werden er nog 1.900 exemplaren besteld en ontvangen. De laatste exemplaren werden 7 december 1950 uitgeleverd.

Op 16 mei 1950 werden er 2.000 kruisen met gesp "Indonesië 1945-1950" besteld en in september/oktober uitgeleverd.

De kruisen met gesp resp. losse gespen mochten met speciale toestemming onder gesloten envelop en portvrij door het

Informatiebureau van het Nederlandse Rode Kruis naar het buitenland worden verstuurd.

Het benodigde lint voor de kruisen werd door het Nederlandse Rode Kruis betrokken van Vullings NV te Heeze (meer dan 2.000 meter). De batons werden geleverd door fa. A. Tack te Breda waarbij 80 meter lint door het Nederlandse Rode Kruis werd geleverd.

Op 15 mei 1953 besloot het Rode Kruis om in principe geen kruisen 1940-1945 meer toe te kennen.

Benaming

In een schrijven van de Minister van Oorlog van 21 maart 1950 werd o.a. gesteld:

"Het verdient mijns inziens aanbeveling, de naam welke aan het kruis te geven ware, zodanig vast te stellen, dat daardoor zo min mogelijk verwarring ontstaat ten aanzien

van andere oorlogs- en mobilisatie herinneringstekens, zoals Oorlogsherinneringskruis en Mobilisatie-Oorlogskruis.

De voorgestelde benaming "Herinneringskruis 1940-1945 van het Nederlandsche Rode Kruis" wil mij als de meest aanvaardbare voorkomen."

Bronnen

- Archief Nederlandse Rode Kruis
- Archief en collectie B.W. Wagenaar
- Maandbladen "Het Nederlandsche Roode Kruis", 1946-1951
- Nederlandse Rode Kruis – verslagen Algemene Vergadering 24-07-1947 / 7-08-1948 / 30-07-1949 / 8-07-1950.

Hiermee was dan eindelijk alles geregeld en geaccordeerd, en kon deze onderscheiding in de officiële draagvolgorde worden toegevoegd.

English summary

The Commemorative Cross 1940/1945 of the Netherlands Red Cross Society

In November 1945 the General Committee of the Netherlands Red Cross started discussions on the institution of a Commemorative Cross for the period 1940-1945. Partners in the discussion were the Ministry of War, the Royal Mint and branches of the Red Cross. It took several years for the discussions to come to a final decision on the Commemorative Cross 1940-1945. This cross would be awarded as appreciation for the work in the service/spirit of the Red Cross, during the occupation, fight for freedom or during the first period of reconstruction of the homeland.

In addition a bar with the text "Indonesia 1945-1950" was issued for Red Cross Service in the Indonesia war 1945-1950.

In June 1949 the Royal Mint delivered the first 1550 crosses (of 10.000 ordered). Due to the fact that the required enamel was very scarce and had to come from the U.K., the next delivery was in February 1950. The approbation from the Ministry came in March 1950.

By showing all the documents the author shares more details with the reader than normally is known by the collectors.

Medaillegroep van een onbekende Rode Kruis-vrijwilliger, met uiterst rechts het Herinneringskruis 1940-1945.